

Obraz 1: 14. červen 1948. Katedrála svatého Víta, den. Volba Klementa Gottwalda prezidentem.

Chvějící se, ale stále mužný hlas starce mimo obraz: In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti...

Dav: Amen.

Kde to jsme? Obraz postupně z detailu, starcových úst, zabírá stále více prostoru: rychle rozpoznáváme, že jsme v katedrále. Muž na piedestalu má nekonečně mužný, hrdý, a zároveň soucitný výraz. Ne k těm, kdo jsou momentálně v kostele. Ke své zemi. Té teď žehná.

Arcibiskup: Pán s vámi.

I s tebou.

Zvláštní: slyšeli jsme odpovědět dav, ale nikdo z těch lidí, kteří sedí v předních řadách, neotevřel ústa.

Požehnej vás všemohoucí Bůh, Otec i Syn i Duch Svätý.

Amen.

Zas. Neotevřeli hubu. Snad arcibiskupovi odpovídají ti, kdo v tomto chrámu usedali při korunovacích českých králů. Ale tohle jsou nějací jiní lidé, němí vetřelci, na pohled zvláštního ražení.

Jděte ve jménu Páně.

Bohu díky.

A v první řadě zakaboněný muž s tlustou ženou po boku. Ani oni nehlesnou.

Arcibiskup v průvodu ministrantů a mraku kadidla odchází. Varhany bouří: Dvořákovo Te Deum. Až nyní se ta sedící masa dává do pohybu: muži v dlouhých kabátech se řadí do fronty, aby mohli zakaboněnci potřást rukou. Formální defilé, žádné úsměvy, členové družiny dávají vládci najevo, že jsou zde jako vždycky. Zaslechneme útržky hovoru: První dělnický prezident... Dovršené vítězství pracujícího lidu... Dnes se lid stal definitivně pánem ve své zemi... Tě péro, kurva, toho jsme se nenadáli, co?

Jen jeden z gratulantů, ten poslední, vidí všechno trochu jinak. Vysoký a pružný junák s hustým obočím. Taky podá ruku, ale nakonec to nevydrží a zakaboněnce obejmě. Je to opětováno.

Slánský: Klémo...

Zvláštní: je to oslovený, kdo prodlužuje to objetí. Toho muže, který předstoupil naposled, potřebuje z nich ze všech nejvíc. Přitiskne ho k sobě. A nepouští.

Gottwald: Nesmíš mě opustit, Rudo. Nikdy. Do smrti.

Na světě jsou teď jen oni dva. Je to víc než přátelství, neexistuje pro to jméno. Říkají si to očima. Opustíme je.

Hlavní titulek:

ZABÍJENÍ SOUDRUHA

Obraz 2: 27. červen 1950, úsvit. Poprava ženy

Tuto scénu pojednáme v hodně rychlém sledu. Musíme to ukázat, ale nesmíme se na tom popásat.

Deset uniformovaných esenbáků vede betonovými chodbami spoutanou ženu. Zvláštní nepoměr sil. Noc, záblesky světel, úsečný klapot pochodujících holín a do toho její ženské cupitání.

Je to Milada Horáková. Ale celou dobu nemusíme nutně vědět, o koho jde. Zjistíme to dodatečně. Že zabíjejí ženskou, stačí.

Vypadá špatně. Ne jako hrdinka. Jen ubohost, žádný patos. Rozcuchaná, neupravená, polorozhalená, dokonce se zdá špinavá. Její poslední hodiny nebyly dobré.

I když to není nutné, cloumají s ní.

Scéna se rychle otvírá, jako když se rozhrnuje opona na divadle. Šibenice. Kat, vypadá jako táta. Muž v bílém plášti se stetoskopem, tzv. lékař, taky hodnej. A diváci, sedm až deset lidí, muži i ženy. Ti, co ji odsoudili: dostali sem lístky za odměnu. Nic zvláštního proti ní nemají, nevnímají ji ani jako člověka, který umře.

Brebentění, zdá se rozpačité.

Ženský hlas (snad ironicky?): Milado?

Horáková vzhledne do světla reflektoru, je zřejmé, že nikoho nevidí resp. nepoznává.

Je slyšet čísi uchechtnutí: Vidíte, je mimo.

Jde to teď dost rychle, dva esenbé ji popadnou, zvednou na pódium jak pannu. Visí tam velký hák a na něm škrtidlo. Dnes se nebude věšet v oprátce, dneska se bude škrtit, trvá to déle a je to bolestivější, nezlomí se vaz, ale čeká se deset dvanáct minut na udušení.

Útržky hovoru, muži nervózně hlaholí, ženy se smějí hysteričtěji. Šustí mastné papíry, kdosi tam dle všeho jí, ale tak to v blízkosti smrti bývá vždycky; děje se to vlastně rychleji, než si o tom stačíme něco kritického pomyslet.

Nasadili jí škrtidlo na krk. Dva další jí svazují nohy. Střih, střih. Špagát vede dolů pod pódium. Tam stojí esenbák svalovec, ten bude za provaz na nohou tahat, aby škrcení probíhalo, jak naleží.

Nebrání se jim, ale ti chlapi se s ní teď přesto rvou. Štve je, a vlastně to ani nedokážou udělat jinak. Zafuní jí do ucha bachařskou mluvou.

Esenbák: Tak padám, padám...

Horáková (*je mimo, a tak trochu sebeironicky opakuje poslední slova, která zaslechla*): Padám, padám...

Nedokázala se připravit na tuhle situaci. Nikdo by to nedokázal. Znova se uchechtnou.

Horáková: Tento boj jsem prohrála...

Jídlo koluje, nikdo neposlouchá. I my sotva rozeznáváme slova.

Horáková: Odcházím čestně. Miluju tuto zem, miluju tento lid...

Chce někdo cigaretu? Z divácké tmy zazáří několik ohníčků.

Horáková: Budujte mu blahobyt...

Už jí utáhli na těle všechny špagáty a vervali ji do řemenů.

Horáková: Odcházím bez nenávisti k vám...

Serou na ni, na slova, která si předem připravila. Proč poslouchat zašpiněnou ženskou. Její slova jsou v takovém rozporu s ubohou situací, v jaké se nachází, že se pár přítomných opět uchechtne. Musí to být uchechtnutí, se kterým my diváci, ač neradi, souhlasíme: ta smrt je, zní to hnusně, trapná. Ona za to nemůže, ale je to tak. „Slušní lidé vyprovázejí na onen svět špínu.“

Horáková: Přeju vám to, přeju vám to...

Kdosi mávne rukou, je to povel, hák s tělem jede hned vzhůru a krasavec svalovec se ve stejné chvíli pověsí na špagát uvázaný na nohách.

Dál už hledíme jen do tváří diváků. Teď se to zpomalilo, teď to trvá. Sem tam někomu půlkou tváře cukne, jako když člověk s bolavým zubem ochutnává něco studeného: Jau. Divácké zasyknutí, v kterém není spoluúčast.

Na ni už nevidíme. Nevidíme, co jí udělali.

Opustíme je, jak tam tak čumí vzhůru, jako k nebi, ale není to nebe. Ona ty dole zrovna taky opouští.

Obraz 3: 27. červen 1950, den. Gottwaldova pracovna na Pražském hradě

Je krásný letní den plný slunce. Jsme v prezidentově pracovně v „domečku“ v Královské zahradě. Sotva může být krásnějšího místa na zemi v tento den, v tuto dobu: květiny, obrazy, křesla, koberce.

Vyčkává zde nám už známý muž, vysoký junák s hustým obočím. Pustili ho dál, aby na prezidenta počkal. Je trochu netrpělivý: vyhlédne z okna směrem ke katedrále, zalistuje v papírech na stole, ale ne zvědavě, spíš zamyšleně. Teď jsou slyšet z chodby kroky. Muž dostane nápad. Tiše jako myš odhopká skrýt se za těžký závěs.

Muž vstoupil. Prezident. Řekli mu, že ho někdo bude čekat, takže kde je návštěva? Ten za závěsem to nevydrží a vyběhne.

Slánský (*napodobuje ústy střelbu jako kluk*): Dž! Dž! Smrt nacistům! Padni! Jseš mrtvej!

I velcí kluci si někdy rádi hrají. Gottwald se přidává. Chytá se za prsa a padá „mrtvý“, ale v poslední chvíli tasí imaginární zbraň a trefuje Slánského přímo do srdce.

Gottwald: Dž! Padni ty, potvoro! Je po tobě!

Slánský: Po tobě!

Gottwald: Po tobě!

Chvilku se tak pošouchují, dělají si legraci. Staří kamarádi. Už mockrát takhle po sobě stříleli, bývala sranda. Vlastně to teď ukončí až obsluha nesoucí kávu. Vstávají provinile, oprašují si saka a sedají do bytelných stalinských lenošek.

(Abychom ozvláštnili prostředí, hovor se může časem přesunout před vilu do zahrady a zase zpátky. Prostě na sebe chlapi kývnou a s flaškou popojdou, bezděčně, žádné rozhodování.)

Slánský: Slyšels o tom, co se včera stalo vnitřákům z vyšetřovačky? Jeli večer na Prahu šest za jedním chlápem z ministerstva obrany. Žádný funkcionář, anis ho neznal. Chlap uvidí z okna tatraplán a u dveří dva mužský v kožeňákách. Než přijdou k němu nahoru, co neudělal? Vpálil si z revolveru kulku do hlavy. Vůbec ho přitom nešli zatknout, jen se ho chtěli na něco zeptat.

Gottwald: To jsou volové.

Slánský: Jak u vás doma? Dobrý?

Gottwald: Marta měla zas ty svoje... (*ukazuje neurčitě k podbřišku a hlavě; nemusíme nutně vědět jasně, o jaké jde u nich doma zrovna problémy*)

Slánský (*s úsměvem*): Mám ji usměrnit?

Gottwald: Já to zvládnou.

Sedí, Gottwald na něj významně pohlédne, šéf nikdy nevyslovuje žádnou podstatnou otázku nahlas. Slánskému to po chvíliče dojde.

Slánský: Jo! Tady to je.

Vyndává z aktovky složku s velkými černobílými fotografiemi a dává Gottwaldovi. Ten chvílemi lhotejně, chvílemi zachmuřeně fotky prohlíží.

Gottwald: V kolik eksla?

Slánský: V pět třicet dva.

Gottwald: Řekla něco?

Slánský: Nic.

Gottwald: Všechno v rychtyku?

Slánský: Jo.

Na fotkách vypadá Horáková líp, než jak to bylo doopravdy. Celkem snesitelně oběšená. Pijou kávu.

Gottwald: Taky pro tebe něco mám! Tohle přišlo dneska.

Přisune před Slánského papír.

Slánský (*chvíli studuje*): O co jde? Nepřečtu to.

Prezident stiskne zvonek na stolku. Vchází úslužný muž. Gottwald ukáže prstem ke Slánskému, muž přistoupí, nasadí si brýle, bere si papír a čte, co už toho rána zřejmě překládal jednou:

Tajemník: „Žádám o zrušení výkonu trestu smrti nad Miladou Horákovou, Závišem Kalandrou, Oldřichem Peclm a Janem Buchalem. Byli oběťmi nacismu a vězni německých koncentračních táborů. Jsem hluboce přesvědčen, že si zaslouží žít.“

Slánský v němém udiveném gestu: No a co?

Tajemník: Podpis: profesor Albert Einstein, Princetonská univerzita, Spojené státy americké.

Gottwald ho pohybem zápěstí pošle pryč. Když za ním zaklapnou dveře, ti dva na sebe chvíli vážně hledí a pak se naráz rozkuckají. Dneska je opravdu vydařený den.

Trvá to jenom chvílku. Jako první zvažní návštěvník.

Slánský: Co mu napíšem?

Gottwald: Sekretářka už mu píše.

Slánský: Co?

Gottwald: Nevím. Něco.

Tím je to vyřešené. Káva je dobrá a preclíky křupavé.

Gottwald: Ses dneska nějak vyšvih. Slavíme nebo co?

Slánský: Takhle já chodím pořád.

Gottwald: Vede se ti dobře.

Slánský: Tobě ne?

Gottwald: No někdy si říkám... Že jsme tohle celou dobu chtěli, jasně. Ale že jsem si vlastně neuměl představit, že to dokážeme. Rozumíš, ty a já.

Slánský zašáskuje v obličejí. Dnes ráno se mu dobře poslouchá cokoliv.

Gottwald: Tebe to nikdy nenapadlo? Že je to divný?

Slánský: Nezačínej zase.

Gottwald: Rudo, jak dlouho se my dva známe? Dvacet let?

Slánský: Pětadvacet. Přesně.

Gottwald: Ty, já si pamatuju, jak jsem tě prvně uviděl. V Rudásu v Karlíně, přinesls do redakce nějaký článek nebo co, mělš na sobě takovej srandovní šusták....

Slánský: Tys měl sako z anglický vlny. Nosils je pak do parlamentu. Říkali jsme si, kde šiješ.

Gottwald: Co to bylo za holku, co s tebou tenkrát byla? To ještě nemohla být Josefka.

Slánský: S tou jsem se poznal až v devětadvacátým. Tohle musela bejt...

Nemůže si vzpomenout na jméno a pobaví ho to. Zasmějou se.

Gottwald: Kde myslíš, že je dnes ta...? Co ji dnes ráno...?

Slánský: Někde už si teďka lítá asi.

Gottwald: Jednou se tam zase všichni sejdem.

Slánský: To doufám, že ne.

Gottwald: Asi se diví, co se jí to přihodilo. Ráno ještě dejchá, myslí na bůhví co, a pak najednou rup – a je tma.

Je to filosof.

Slánský: Klémo... Tohle byla jen prkotina.

Gottwald na něj hledí, přikyvuje, až po chvílce si uvědomí, co slyšel.

Gottwald: Jak prkotina?

Slánský: Ženská, prkotina. Žádná velká ryba. Víš, v čem byl její problém? Že se jako malá holka na dálku zamilovala do Masaryka. A když vyrostla, už s tím nemohla přestat, tak obdivovala Beneše.

Gottwald: Vybodli se na ni, demokrati.

Slánský: A jí to nedošlo.

Dumají.

Slánský: Tamten (*ukáže na stůl na Einsteinův telegram*) si myslí, že orodoval za hrdinku. Ale my jsme ji Klémo přece nezabili ze strachu. Je mrtvá, aby lidi přestali myslet na kraviny.

Gottwald: To máš pravdu.

Slánský: Říkám ti, prkotina.

Jsou přemýšliví.

Slánský: Skutečnej nepřítel je ten, o kterým nevíš. Kterýho máš vevnitř. Zažere se ti do těla jako rakovina a než se naděješ, je po tobě.

Gottwald: Jako v Maďarsku.

Slánský: Přesně tak. Strana na hadry a každej druhej člen ve vedení zrádce nebo americkéj špión. To je Klémo problém.

Gottwald: V Budapešti z toho musej bejt hotoví.

Slánský: Jsou.

Gottwald (*zpozorní*): Mluvils tam s někým?

Slánský: S Rákosim, jako ty.

Gottwald: Co říkal?

Slánský: To co tobě.

Gottwald: Jak můžeš vědět, o čem mluvím s předsedou maďarský partaje?

Slánský rozhodí rukama v němém gestu: máme svoje zdroje.

Gottwald (*přitočí se k němu spiklenecky a zašeptá*): Mně řekl, že to u nich nekončí. Že to sahá mnohem dál, přes hranice. Rajk, co ho popravili, měl mít svou špiónskou síť taky u nás.

Slánský: Co si o tom myslíš?

Gottwald: Nevím. Ty?

Slánský: Já se bojím, že na tom něco bude. Vem si Poláky. Když to v Maďarsku ruplo, pozatýkali ve Varšavě padesát lidí. Včetně Gomulky. Samý velký jména. A copak udělali v návaznosti na Maďary Bulhaři? Pověsili Kostova.

Gottwald. Všude jsou. Všude. Jako švábi.

Slánský se napije. Zlom v debatě.

Slánský: Myslíš si, že máme ve vedení strany zrádce?

Gottwald: Všude jsou zrádci, víš to sám. Stalin má pravdu, když to říká. Sám jich spoustu odhalil.

Slánský: Počkej, ale naši stranu řídím já. To je, jako kdybys řekl, že dělám svoji práci blbě.

Gottwald: To neříkám.

Slánský: Tys toho maďarskýho špióna, Rajka, znal osobně, nemám pravdu?

Gottwald: No... jak se to vezme.

Slánský: Jakej byl?

Gottwald: Jakej by byl? Normální.

Slánský: To asi ne, když práskal Američanům.

Gottwald: Říkám ti, že špióna nepoznáš. Nemaj na nose bradavici.

Slánský: Vzpomínám si, žes o něm jednou mluvil jako o poctivým komunistovi.

Gottwald: To jsem nemoh bejt já.

Slánský: A teďka toho poctiváka popravili.

Gottwald: Říkám ti, že já jsem to nebyl. *(Snaží se odlehčit debatu.)* A co ty do mě čerte dneska šiješ?

Slánský: Klémo, jde o to, že klíčovým špiónem v procesu s Rajkem byl Noel Field. Chlap od nás! Proto Sověti říkají, že tajný kanály vedou k nám a celá síť má hlavu v Praze!

Gottwald: Jací zas Sověti? Se kterejma Sovětama o tom jednáš?

Slánský: Nezlob se, ale slíbil jsem, že to neřeknu.

Gottwald: Neřekneš to předsedovi svý vlastní strany?

Slánský: Slíbil jsem to. Nemůžu. Já jsem jen malej pán, Klémo, nezlob se. Když budeš chtít, všechno se dozvíš sám, po vlastní linii.

Gottwald: Každěj máme svý vlastní kanály.

Slánský: Přesně tak. A všema teče to samý. Někde zde mezi náma, přímo ve vedení strany, máme zrádce. A nikdo o nich nevíme ani ň.

Gottwald: Co s tím dělat?

Slánský: Nevím. Něco. Ale Sověti říkají, že je lepší zatknout nevinnýho než riskovat, že viník zůstane na svobodě.

Gottwald: Nikomu nevěřit?

Slánský: Nikomu.

Gottwald: Říkals, žes stranu vyčistil.

Slánský: Sověti uznávají, že všechno vyčistit nejde. Tohle žádná prověrka nebo výměna legitimací nevyřeší. Říkám ti, že je to jako rakovina. Jeden vřed vypálíš a dvacet novejch ti naskáče.

Gottwald: No dobře. Ale kde teda začít? Kde zrádce hledat?

Slánský: Maďaři zjistili, že hodně špiónů byli interbrigadisti ve Španělsku. Víš, jak se to u Madridu mlelo. Motala se tam spousta trockistů, byli tam Jugoslávci, a nikdo nevíme, kdo s kým o čem mluvil.

Gottwald: Lidi řeknou: Vždyť vy sami jste si je tam posílali.

Slánský: Ale to je politika. Děláme vždycky, co je v dané chvíli potřeba, tehdy i teď.

Prezident jako by udělal mimikou: No nevím.

Slánský: Hele, Klémo, tobě přece nemusím vysvětlovat, jaký je rozdíl mezi člověkem a stranou. První je hovno, druhý je všechno. Když nevím, kdo z našich ve Španělsku zradil, musím počítat s tím, že možná zradili všichni. Nesmím riskovat, že nějakýho hajzla, co se mezi nima schoval, vynechám. Komu najdu v materiálech, že prošel Španělskem, ten je pro mě nebezpečnej a hotovo. Už to slovo dobrovolník mě na těch Španělákách sere, Klémo.

Gottwald (*překvapeně i pobaveně*): To co vymejšíš, je pogrom. Ty vole, ty se od svejch nepřátel umíš učit.

Slánský (*neslyší, soustředěný na vlastní myšlenky*): Španěláci jsou pro mě to samý jako intervenční jednotky, co šly proti Leninově Rudý armádě. Nebo jako interventi, co v roce devatenáct pobili Maďarskou republiku rad.

Gottwald: Ty bláho, dyť ty interbrigadisti válčili na naší straně!

Slánský: Koukni se na to dialekticky. Která strana byla naše? Ta, kterou prolezli trockisti a jugoslávští agenti?

Gottwald: No...

Slánský: Klémo! Československo nebude druhou Jugoslávií!

Gottwald (*z rozvíjení téhle disputace pro něho neplyne nic dobrého, ale ještě to zkusí*): Kdo mluví s trockistou a neví o tom, není přece sám trockista.

Slánský (*už trochu netrpělivě*): Klémo, prosímtě, přemejšlíš dlouho, když se tě zeptám, jak se říká člověku, co peče chleba? A ten, kdo se maže s trockistama, je asi co? A chlapovi, co chodí do hospody se špiónama, jakýpak my mu asi dáme jméno? Neblbni. Mluvíš jak slečinka, ale tohle buďto už je, nebo za chvíli bude nová válka. Tady nejde rozlišovat.

Gottwald: Já puďu na kafe se špiónem, budeme se bavit o počasí, řeknu mu, že jsem se vychrápal se starou a že mně pak ráno bylo blbě. To jsem špión?

Slánský: Když to řekne strana...

Gottwald: Jsem špión, nebo ne?

Slánský: Ty se nemáš vůbec s nikým co dohadovat, do prdele!

Gottwald (*ten tón ho překvapil mnohem míň než nás; mezi soudruhy to takhle chodí*): V tom pádě může být špión úplně každej.

Slánský: Sláva! Ses dneska blbě vyspal nebo co? Já se s tebou bavím o zájmu strany, a ty mně tady kňučíš, kdo je kamarád.

Gottwald: Tak třeba ty zrovna podle mě. Říkals, že se známe pětadvacet let...

Slánský: Jo. Ale jsme soudruzi.

Gottwald: Ne kamarádi.

Slánský: Ne.

Gottwald: Můžu od tebe chtít, co bude v zájmu strany. A když to v zájmu strany nebude...

Slánský: ...tak ti to nedám.

Gottwald: A já tobě taky ne.

Slánský: Přesně tak.

Gottwald: Víš, že mně hlídají jídlo? Všechno ochutnávají, aby mně je někdo neotrávil.

Slánský: Víš dobře, že takový pokusy byly.

Gottwald: U nás?

Slánský: Ve Svazu.

Gottwald: Já ty lidi zde okolo sebe vůbec neznám. Poslali jste mně je vy, já jsem je nikdy předtím neviděl.

Slánský: Klémo, strana mě pověřila odpovědností za tvoje zdraví. Takže konám.

Gottwald: Protos vyházel doktory, co jsem tady měl, a nabral nový?

Slánský: Zvykneš si. Nebyli to členové strany.

Gottwald: Proč je jich tolik? Nejsu na sračky.

Slánský: Víc hlav, víc rozumu. A taky menší riziko, kdyby někdo z nich zradil.

Gottwald: Vůbec se v tom nevyznám. Nevím, komu říct, když chci prášky.

Slánský: Tvoje léky nesvěříme žádným doktorům. Jedinej, kdo k nim má přístup, je Marta. S tím souhlasíš, ne?

Gottwald: Víš toho o mým zdraví víc než já.

Slánský (*souhlasně*): Tvůj krevní obraz se mi zrovna nelíbí... A taky podle mě moc ponocuješ.

Přeruší Gottwalda, který se teď chtěl bránit, pohybem ruky.

Slánský: Víím, že zde míváš návštěvy dlouho do noci a popíjíš s nima a kouříš. Doktoři ti to přitom zakázali. Kde bereš pití, když po celým Hradě žádný flašky nejsou?

Neprozdí.

Slánský: Marta ti je dává?

Neřekne.

Slánský: Vylezeš občas ven? Zajdeš si na procházku okolo Belvedéru?

Gottwald (*naměkko*): Rudyne... Mně je někdy blbě.

Slánský (*zdravý nemocnému nevěří*): Aortu máš celkem v rychtyku, říkají doktoři.

Gottwald: Nemám, Viděl jsem rentgeny.

Slánský: Je tam výduť. Ale malá.

Gottwald: Je tam výduť jako prase. A bolí mě to.

Slánský: Sis holt zamlada užíval.

Gottwald: Když beru penicilín, zlepší se to. Nebejvá mně pak tak zle.

Slánský: Pencilín nesmíš brát pořád. S takovým srdcem, co máš, bys brzo dostal horečky, který už pak nic nesrazí.

Dumá o tom.

Slánský: Marta je zdravá?

Gottwald: Ta jo.

Prezident je dnes fakt trochu naměkko.

Gottwald: Rudyne, kdyby se mně něco stalo... Kdybych... Tak, tak...

Slánský: Máš nejlepšího doktora ve státě. Víš, jak Haškovec zjišťuje, který prášky jsou pro tebe ty pravý?

Gottwald (*bez zájmu*): Jak?

Slánský: Zkusí je na sobě. Vždycky si nejdřív dá dvojitou dávku.

Gottwald: Jinak jsem zdravej?

Slánský: Jinak jo.

Gottwald: Rakovinu nemám?

Slánský (*učehtne se*): Ne.

Gottwald: Chtějí ke mně dát sovětský doktory.

Slánský: Já myslím, že to nebude potřeba. Máme svejch dobrejch doktorů dost.

Gottwald: To je pravda. Dík.

Slánský: Nemáš okolo sebe málo lidí?

Gottwald: Nikoho nepotřebuju.

Slánský: Kdo za tebou chodí kromě mě?

Gottwald: Spousta. Alexej často zajde. Ministr vnitra. A vždycky v pátek Tonda Zápotockej.

Slánský: To je všechno? Nemáš tady zrovna narváno.

Nic.

Slánský: Co kamarádi?

Gottwald: Ty máš kamarády?

Zasmějou se.

Gottwald: Do Lán za mnou dřív jezdili lidi.

Slánský: Lány jsme zavřeli, oboru i polesí. To nejde, aby ti tam lidi lezli.

Gottwald: Ty vole, dyť já jsem tady obklíčenej. Vůbec nevím, jestli je to celý udělaný pro mě nebo proti mně!

Obraz 4., 27. června 1950, poledne (čas navazuje). Hledisko estébáků.

Sledujeme tytéž záběry jako před chvílí, ale na dálku, shora a hlavně přes nitkový kříž teleskopického zaměřovače. Dva potentáti nenuceně rozprávějí v Královské zahradě, teď už je však neslyšíme.

Hlas: Je po tobě.

Jsme ve věži svatovítské katedrály. Je odtamtud dobře vidět do Královské zahrady, prezidentský „domeček“ je jak na dlani. Dva chlapi v kožeňácích s puškami namířenými do zahrady na ochozu věže nenuceně rozmlouvají, jako myslivci na posedu. Nápadné obličej, v následujících obrazech je budeme potkávat jako anonymní tváře, které nám však budou signalizovat: StB je u všeho, a ví o tom jen ona sama.

První muž: Bylo by to tak lehký.

Druhý muž: Co by za to ti z druhý strany drátů dali, vid' Bejt na našem místě.

První: Myslíš, že by věřili, jak je to snadný?

Druhý (*filosoficky*): Hovno.

První: Odbafnout ho by nedokázali?

Druhý: K prezidentovi se nikdy nikdo nedostane. Tenhle národ už má v gatích naděláno navždycky.

První: Věděj ti dole vůbec, že je hlídáme?

Druhý: Nevěděj nic. A o ničem nerozhodují.

První: Kdo teda?

Druhý: Kdo: poradci.

První: Sověti?

Druhý: Podívej, když přijdeš k nám na vnějšek a bude tě zajímat, kdo tam má pracovní s nejtlustšíma kobercema, přijdeš na to, že pochopitelně ministr. Ale když tě bude zajímat, na čí dveře vyšetřovatelé zaklepou, když si jdou schválně, koho zavřít, zjistíš, že jsou to dveře, za kterými sedí Besčasnov.

První: Ty bejku, to jsou volové, co? Čtvrt století se rvou o moc, a pak se třesou o život před Rusákem.

Druhý: To jo. Vyvinulo se to nějak divně.

Prostřiháváme na záběry přes teleskop. Vidíme rodinnou idylu Gottwaldových. Němý film. Marta Gottwaldová o čemsi žertuje, Gottwald naznačí, že ji plácne po zadku, Marta mu pohrozí, ale drží. Pán odnáší podnos s jídlem, jiný nese kávu. Je to dneska vydařený den. A chlapi povídají...

První: Po celý zemi si založili ty svoje stranický trojky, pětky, aby byli v bezpečí... Teď jsou jim na hovno.

Druhý: Lidi mysleli, že se mluví o Marty Gottwaldových kozách, a oni zatím mysleli na poroučení.

První: Tenhle teď moc neporoučí.

Martu něco naštvalo. Zakabonila se jak v grotesce, dala si ruce v bok a odkráčela.

Druhý: Nech ho bejt. Ten má svého dost.

První: Tys dělal jednu dobu přímo u něj, že jo?

Druhý: Jo.

První: Jakej byl?

Druhý: Jednou jsme si z něj s klukama udělali srandu a vytočili jsme ze služebny jeho číslo, přes červenou linku. Vzal to, krásně se mu klepal hlas. A prej: „Kdo volá?“ Popadlo mě to a zařval jsem na něho do sluchátka: „Seš mrtv-volá!“

První: Co von?

Druhý: Nic. Praštil jsem mu s tím.

První: To je prda.

Teleskopem vidíme, že ta groteska dole nebere konce: Marta se vrátila, aby něco svému muži vytmavila, a daří se jí to: vytáčí ho mnohem víc než předtím Slánský, a ten se nějak snažil. Tenhle chlap vypadá potrestaný dost, i v té své Královské zahradě. Dva muži na věži se na sebe usmějí: je to úsměv plný pohrdání.

Obraz 5, někdy v létě 1950. Strohá prezidentova pracovna na Hradě. Gottwald a Slánský v rozhovoru

Doba zvažněla, i místnost, ve které se pánové nyní sešli, je strohá. V regálech vyrovnané Stalinovy a Leninovy spisy. Na zdi velký portrét Stalinův a menší Gottwaldův, v koutě velká Leninova busta atd. Občas se mihne pohled oknem dolů na Prahu. Stará debata pokračuje.

Gottwald: Španěláci. Jenže u koho z nich začít? Ve straně je jich jak psů.

Slánský: Sověti píšou...

Gottwald: Vážně mně neřekneš kdo?

Slánský: ...například o Josefu Pavlovi.

Gottwald: Pavla znám.

Slánský: Znáš ho dobře?

Gottwald: Dělník. Pak vychodil Leninovu školu v Moskvě, tam jsem ho poznal. Odtamtud jel na frontu a u Madridu potom velel Dimitrovovu praporu.

Slánský: Kolik fašistů zabil?

Gottwald: Nevím, ale poroučel mezinárodním brigádám. Pro mě je hrdina. Co o něm píšou Sověti?

Slánský (*zaloví v papírech a podává*): Přečti si to sám.

Gottwald lehce žasne, jak je přítel na všechno připravený. Ale zvědavost je větší.

Gottwald: Tady stojí, že Pavel měl ve Španělsku prsty v popravě jednoho soudruha. Obvinil ho ze vzpoury... Zastřelen... Důvody obvinění se později neprokázaly...

Slánský: Tak třeba na Pavla bych si dal pozor.

Gottwald (*pochybovačně*): Tak Pavel je podle tebe československej Rajk, jo?

Slánský: A taky na Viléma Novýho.

Gottwald: Blbost.

Slánský: Hlavní redaktor Rudýho práva? Proč blbost?

Gottwald: Znáš ho jako já. Pisálek, udělá, co se mu řekne. Že stál v čele spiknutí, mu nikdo nebude věřit, ani kdyby se přiznal stokrát.

Slánský: Evžen Löbl.

Gottwald: Z ministerstva obchodu?

Slánský: Ten.

Gottwald: Nula. Samý nuly. Ten proces může mít smysl, když se lidi budou třást, před jakým nebezpečím strana stála a jak se zázračně zachránila. Před Evženem Löblem se nikdo třást nebude.

Slánský: Možná na to jdeme špatně. Správnější bude se ptát, koho za hlavu československého spiknutí považují Sověti.

Gottwald: Děláš si srandu. O takovejch věcech se nežertuje.

Slánský: Kdo žertuje? Ptám se tě, koho podle tebe Sověti považují za hlavu vnitrostranického spiknutí u nás. Mluv.

Gottwald: Já nevím. Nebudeme takhle mluvit.

Slánský: Napovím ti. Chceš?

Gottwald (*neochotně*): Slyšel jsem, že to možná má být Nosek. Ministr vnitra, těžká váha. Celou válku v Londýně, moh tam načuchnout bůhvíčí.

Slánský: Ne, Nosek to není.

Gottwald: Sovětům vždycky nejvíc na hrbu seděl Clementis. Stalin mu nikdy nezapomene, že v roce třicet devět napsal článek proti paktu Molotov-Ribbentrop.

Slánský: Ne, ani Clementis to není.

Gottwald. Ale on Stalinovi fakt vadí. Sám jsem to od něj slyšel, a ne jednou.

Slánský: Co Stalin říkal?

Gottwald: Že Clementis je žid. To Stalinovi vadí vždycky.

Slánský: Já jsem taky žid.

Gottwald: Ty nejseš žid, ty jseš Čech.

Slánský: Dobře. Říkám ti ale, že Clementis je malá ryba.

Gottwald: Ministr zahraničí že je malá ryba?

Slánský: Přesně tak.

Gottwald: V tom pádě by už zbýval jen předseda vlády. Tonda. A potom vedení strany. Šestka. Vlastně jenom nás šest, když je Tonda Zápotockej taky členem.

Slánský: Přesně, Klémo. Šestka, to je trefa.

Gottwald (*zaujatý přemýšlením, neuvědomuje si, že se kamarád jeho pátráním baví*): Tak vysoko to ale v Maďarsku nedospělo.

Slánský: V Maďarsku nebylo zasaženo srdce strany.

Gottwald: Říkají Sověti?

Slánský: Přesně tak.

Gottwald: Co říkají dál?

Slánský: Zkus hádat!

Gottwald: To je mně zábava... Tonda to nebude, určitě. Starej sociálně demokratickej soudruh po fotrovi, je v hnutí nejdýl z nás ze všech, začínal už se Šmeralem. S náma je ve vedení od začátku. Celou válku v koncentráku. Ten to nebude.

Slánský: Máš pravdu, není.

Gottwald: Alexej taky ne. Nepodezříváš mi doufám zetě! Stalin říká: Tovaryša Čepičku ja ljubim. A já mu to věřím.

Slánský: Stalin má Alexeje rád, máš pravdu.

Gottwald: Villymu Širokému zase věřím já. To bych spíš přestal věřit sám sobě. Je to opravdovej soudruh!

Slánský: Jasně, opravdovej.

Gottwald: A Vaškovi Kopeckému věřím jakbysmet. On je to železný srdce strany. Prožil s náma všechno. Před válkou, za války, po válce. Ti to nebudou. Poslyš! (*Probere se z absurdity toho přemýšlení*) My tady blbneme a za chvíli bude oběd. Něco si dáme, ne?

Slánský: Pojd' to, Klémo, dokončit. Tu debatu.

Gottwald: Rudyne, ty vážně nevěříš ani starejm členům strany?

Slánský: V Maďarsku se právě staří revolucionáři ukázali jako ti největší špiclové.

Gottwald: Fakt nevěříš nikomu?

Slánský: Ani svému bratrovi.

Gottwald: Žádnýho nemáš. Věříš svojí ženě?

Slánský: Věřím straně.

Gottwald: Já Martě věřím.

Slánský: Marta není členka strany. Klémo, pochop, já musím podezřívát všechny.

Gottwald: Si děláš srandu. Bys musel podezřívát taky mě!

Ted' se mu do tváře místo kamaráda mlčky a s úsměvem dívá sfinga.

Gottwald (*užasle*): Ty vole.

Je na to sám.

Gottwald: Ty vole, představ si, že by to tak nakonec někdo postavil. Buď ty, anebo já!

Ticho.

Gottwald: Jsme magoři, že se tady tak bavíme. Ty, nebo já! To je fakt prča.

Trvá to docela dlouho, než kamarád vstane a Gottwalda vysvobodí.

Slánský: Byl to vtip, Klémo. Jenom vtip!

Gottwaldovi se ulevilo. Loučení, stisky rukou.

Gottwald: Ten Pavel, o kterým s mluvil... Já jsem ti řekl, že jsem ho znal...

Slánský: V tom případě jsi byl ve spojení s titoistickým agentem. (*Napůl vážně, napůl pobaveně.*) Jak dobře ho znal?

Gottwald (*chytá se na tu hru*): Vlastně dost málo. Ty?

Slánský: Já ti ho neznal vůbec. Možná jsme si jednou dvakrát řekli Čest.

Gottwald (*už ho to baví*): Každý, kdo se znal s Rajkem, je vinnej. Znals ho?

Slánský: Ne.

Gottwald: Já taky ne.

Slánský: Ale s Noelem Fieldem ses znal, žejo?

Gottwald: No s tím se přece znali všichni.

Slánský: Já ani ne. Jenom jednou mně ho ukázali na recepci...

Při těchto slovech se rozešli.

Obraz 6, 6. října 1950, večer, recepcie ve Španělském sále Pražského hradu na počest sovětských poradců

V pozadí se celou dobu vrtí nějaký balalajkový soubor z Ázerbájdžánu a do toho výskají okrojovaní tanečníci, piruety, kozáček, stojící obecnost je častuje obdivnými výkřiky. Představitelé strany však program sledují jenom napůl. Tlumený hovor, místy šepot.

Kopecký: Dnes vzali Šlinga.

Gottwald: Já vím. Pro špionáž.

Slánský: Od koho to víš?

Gottwald: Jsou tady, řekli mi to.

Slánský: Kdyby to, co Sověti o Šlingovi říkají, měla být pravda...

Kopecký: Je to pravda.

Slánský: ...tak by to pro něj bylo hrozné... A nesl bych za to odpovědnost i já, protože jsem byl jeho stranickým nadřízeným.

Koukají na něho.

Slánský: Ale nebyl jsem sám, kdo ho nahoru tlačil.

Zápotocký: Dřív jsme Šlingovi věřili. Teď už jsme ale vyrostli a už mu nevěříme.

Slánský: Šling jako hlava spiknutí proti straně! Já to nechápu.

Gottwald: Vždyť chtěl zlikvidovat i tebe!

Kopecký: V síti konečně uvízla velká ryba. Krajskej tajemník v Brně, to už je něco.

Slánský: Vašku, mluvíš o soudruhovi, kterýho vinu pořád nikdo neprokázal.

Gottwald: Povídám ti, Besčasnov je tady a říkal, že je to pravda. Šling je vinen.

Slánský: Čím?

Gottwald: Nevím. Ale je vinen. Říkají poradci.

Slánský: Co když se nepřizná?

Kopecký: Jestli má dobrý poměr k straně, tak se přizná.

Slánský: Když má dobrý poměr k straně, není zločinec!

Zápotocký: Soudruhu, nemluv za stranu, prosím tě. Šling býval tvůj člověk, vid'?

Slánský se zmůže jen na nevraživý pohled.

Gottwald: Jestli byl Šling hlavou spiknutí, jako že byl, čeká stranu velký proces. Každý, komu to zatím nedošlo, si musí uvědomit, kdo u nás poroučí. A taky že poslouchat musí všichni. I Šlingové.

Kopecký: Komu strana přikáže, aby se doznal, ten se dozná. A o kom rozhodne, že chcípne na popravišti, ten tam i chcípne. Strana zvítězí.

Slánský: Jak se to stane?

Kopecký: Nevím, ale stane se to. A my uděláme, o co nás strana požádá, i kdyby to bylo cokoliv.

Slánský: Co je to cokoliv?

Gottwald (*tvrdě*): Cokoliv je, kdyby se teď ze Šlinga mělo udělat kravský hovno.

Vstoupí trojice ruských poradců, staromódní obleky, obřadné pohyby, nudné úřednické tváře.

Besčasnov (*s otevřenou náručí*): Tovaryš Gótvald!

Gottwald: Tovaryš Besčasnov! Tovaryš Lichačov! Tovaryš Makarov!

Objímají se, třesou si rukama, všichni se všemi. Kontakt je rychle navázán. Lidé z okolí si jich všimli, ale netroufají si přistoupit blíž. Tlumeně mluvící soudruzi mají soukromí.

Gottwald: Soudruzi, slyšeli jsme už o vašem dnešním úspěchu při zatčení zrádce Šlinga.

Zápotocký: Povězte nám, jak jste to udělali.

Kopecký: Jak to děláte, že vždycky nejenomže odhalíte viníka, ale on se vám pak i přizná?

Jako když se chlapi po sousedsku baví na venkovském plese. Vše podmalováno balalajkami, výskotem, občas nad hlavami odkloněných diváků vyletí vzhůru šavle.

Lichačov: Je to tak, soudruzi: při vyšetřování proti nám stojí v zásadě dva druhy lidí. Těm prvním říkáme Pravdomluvní. Myslí si, že pravda je na jejich straně, a nehledí přitom napravo vlevo. Světci, jako byl kdysi i váš Jan Gus. Ti nás nezajímají. Pokud na ně padneme, vyloučíme je. Pro náš účel je nemůžeme využít.

Kopecký (*přivolal číšníka*): Nabídněte si, soudruzi.

Lichačov (*pohlédne uličnický na kolegy*): Nu vot stakan! (*Dají si s Čechoslováky jednu a do ruky popadnou druhou.*)

Lichačov: Potom jsou zde druzí, těm říkáme Rozumní. Ti už jsou lepší. Kladou odpor jen do chvíle, kdy jim rozum řekne, že další odpor už nemá cenu. Od toho, aby ta chvíle nastala, jsme tady my, soudruzi.

Slánský: Jak to děláte?

Bezčasnov: Nech soudruha domluvit.

Lichačov: Jde o to, aby si takový rozumný vězeň řekl: K čemu je, když kladu odpor? Co tím získám? Nežádá si ode mě strana něco jiného? My musíme dosáhnout, aby se nám takový vězeň snažil vyhovět. O to, aby si hýčkal svou takzvanou pravdu, nikdo nestojí.

Zápotocký: Dobře, ale jak toho dosáhnete?

Lichačov: To je ale netrpělivý soudruh! Nuže. Je třeba, aby každý z nich pochopil, co od něj strana chce. A to je úplné a bezvýhradné doznání. Ten člověk musí pochopit, že se ho neptáme na to, co spáchal nebo ne, ale že chceme slyšet to, co strana potřebuje.

Bezčasnov: Vy máte, soudruzi, velikého národního hrdinu, jehož obdivuje i naše strana, tovaryša Fúčika. Fúčikovi během výslechů pomáhalo poznání, že jeho vyšetřovatelé jsou mu nepřáteli na život a na smrt. Díky tomu se jim nevzdal. Toto pro nás bylo poučením. My dnes našim vězňům naopak říkáme: Jednáme jménem strany, která chce dobro pro všechny, ba i pro tebe. Chápete?

Nechápou.

Lichačov: Ten člověk nakonec dojde k závěru, že nemá nepřítele v nás, ale přímo v sobě. To je klíčový moment vyšetřování, soudruzi.

Bezčasnov: Boj s vnitřním nepřítelem totiž nejde vyhrát. Jakmile dosáhneme, aby člověk uviděl nepřítele v sobě, máme vyhráno. Náš vězeň potom nedokáže myslet na nic jiného než na to, co proti němu strana má.

Makarov: Občas v zájmu strany používáme i tvrdší metody, soudruzi, to je pravda. Důležité při tom opět je, abychom neudělali chybu a našim vězňům neřekli, proč je bijeme. Neustále jim opakujeme, že jsou nositeli strašné viny, neprozradíme však jaké.

Tuš! Balalajkovci se děkují. Ne, bude přídavek!

Lichačov: To je podstata našeho vyšetřování. Záruka konečného úspěchu.

Bezčasnov: Protože něco takového nikdo nevydrží. Člověk se může postavit na zadní, nakonec ale vždycky padne. Protože odporuje lidské povaze žít s pocitem viny. My jim totiž nedovolíme, aby na svou vinu přestali myslet, a tím se uklidnili.

Lichačov: Až nakonec, jednoho krásného dne, jim prozradíme řešení. Ukážeme jim cestu. A oni se po ní vydají, kudy jim řekneme. Rozumíš, soudruhu Slánský?

Slánský (*zaraženě: proč se ptají zrovna jeho?*): Rozumím.

Bezčasnov: Tak to je dobře.

Odvrátí se od něj pryč a vezmou se s Gottwaldem kolem pasu.

Bezčasnov: Po dni plném práce člověku vyhládne. Kde tu máte bufet, soudruzi?

Gottwald, do Bezčasnova zavěšený, s ním dál projednává podrobnosti, to už teď však neslyšíme.

Obraz 7, leden 1951, večer, hradní byt Gottwaldových, na návštěvu k prezidentovým přišli dcera s rodinou.

Večeří se v uvolněné atmosféře, čtyři dospělí, dvě Gottwaldovy vnučky (šest a jeden rok). Bohatá a těžká stalinská tabule: broušené karafy, těžké podnosy, mísy, jeseter, kaviár, všichni zde chtějí být „jako v Rusku“. Děti dělají bordel, ale nikomu to zvláště nevadí, občas je někdo jen trochu plácne, řekne „Kousej“ atd. Ta šestiletá rozbaluje dárky: ruskou pannu, knížku o sovětských pionýrech, model Lomonosovy univerzity. Někdo nám tady přijel z Moskvy.

Jsou rodina, trochu italsky mafiánská, ale rodina. Čepička v uniformě ministra národní obrany, u krku rozhalené. Chlapi už mají popito, jak je vidět ze zpocených tváří. Zeť tchánovi zrovna něco poutavého vypravuje.

Čepička: ... A pak nás vzali do Kuncova. Znáš Kuncovo, že jo. Stalin tam bere hosty k nejdůležitějším jednáním.

Gottwald: Byl jsem tam.

Čepička: Říká tomu dača, ale je to barák jak za cara. V přízemí je...

Gottwald: Povídám, že jsem tam byl.

Čepička: A jo. Takže sedíme. Večeříme. Potom pustili film, americký, Stalin vždycky dává po večeri film. A pak si mě a Slánského vzal bokem. S Berijou. I Molotov u toho byl. A všichni hned: teď probereme situaci u vás, v Československu.

Gottwald (*trochu apaticky; má popito; z řeči by však mělo být znát i to, že se o ty lidi zajímá hlavně proto, že se jich bojí*): Co Ruda povídal?

Čepička: To je právě to. Představ si. Neřekl vůbec nic. Stalin ho nenechal mluvit.

Gottwald: Jak to?

Čepička: Takto. Už se nadechoval, když Stalin udělal rukou takhle (*počkat*). A víš, co bylo pak? Stalin povídá: Počkejte, máme tady přece soudruha Čepičku. Jaký je stav zbrojní výroby v Československu, soudruhu Čepičko? A dal mi slovo.

Gottwald: Nekecej!

Čepička: Fakt. Nechal mě mluvit skoro půl hodiny.

Gottwald: Jak to? Vždyť umíš blbě rusky.

Čepička: Byla tam ženská, co mi tlumočila.

Gottwald: A to tam Ruda celou dobu jen tak seděl?

Čepička: Seděl a dělal, že je to tak úplně v pořádku. Párkrát se pokusil otevřít hubu, ale nedovolili mu ceknout.

Gottwald: To jsou věci.

Jedí.

Čepička: Klémo, nechceš se mě zeptat, co řekl Stalin úplně nakonec?

Gottwald (*není si jist, co chce: ta zpráva může být dobrá i smrtící*): Řekni.

Čepička (*předvádí Stalinovo státnické gesto*): Ukázal na mě přede všemi a řekl: Vot budouščeje Československa! To je budoucnost Československa!

Marta (*káravě*): Aljošo, tedka kecáš!

Marta 2. (*její dcera, Čepičkova manželka*): Nekecá. Soudruh Stalin to Aljošovi vážně řekl.

Gottwald: Vot búduščeje Českoslovákii?

Čepička (*pyšně*): Vot.

Gottwald zničehonic mávne rukou k ženě, snaše a dětem: vypadněte. Nejdřív nechápou. Zamává zuřivěji: No tak vypadněte! Uraženě se zvednou a odejdou.

Gottwald: Alexeji, ted'ka mě dobře poslouchej. Co myslíš, že chtěl Stalin tím vším naznačit?

Čepička: Na to se mě neptej. Myslím na to od chvíle, kdy jsem v Moskvě sednul do letadla.

Gottwald (*přemýšlivě*): On to takhle dělá, Stalin. Neřekne tak ani tak, ale podle toho, s kým se před lidma baví nebo ne, dá najevo, s kým počítá.

Čepička: Jestli je to tak, má to Ruda vážně blbý.

Gottwald: Ten se tam z toho musel posrat.

Čepička: To si piš.

Gottwald (přisedne si ještě blíž a mluví zcela důvěrně): Aljošo, řeknu ti něco opravdu hodně důležitýho. My dva, ty a já, ted' budeme muset doopravdy držet při sobě, rozumíš? (Přiožral se.)

Čepička: Ani ne, ted' zrovna.

Gottwald: Jsme rodina, rozumíš?

Čepička: To jo.

Gottwald: Strana je strana, ale rodina je rodina, rozumíš?

Čepička: Rozumím.

Gottwald: Jestli ted'ka Stalin přestal věřit Rudovi, znamená to, že půjdou vysoko. Až k nám... Myslíš, že bys poznal, kdyby se zajímali taky o mě?

Čepička: Nevím, jak to poznat.

Gottwald: Jak o mně mluvili?

Čepička: O tobě nemluvili. A když, tak... Nikdo ve zlým.

Gottwald: Ani Stalin?

Čepička: Ani ten.

Gottwald: A o Rudovi jo?

Čepička: O Rudovi jsem mluvil já, když se mě ptali.

Gottwald: Tebe se na něho ptali?

Čepička: Stokrát.

Gottwald: Ježíši, a cos jim řekl?

Čepička: To, co je pravda. Že na schůzích vedení v poslední době mlčí a na kritiku své práce neodpovídá.

Gottwald: Alexeji... Ty musíš... Poslouchej, budu ti dávat ke čtení všechny vyšetřovací protokoly, který dostávám. Budeš úplně o všem vědět. A za to mně slib, že když se dozvíš něco ty... Rozumíš? Musíš mně všechno hned říct.

Čepička: Jasně, soudruhu prezidente. *(Další, u koho není nikdy jasné, jakou mají mít jeho slova váhu. Taky přemýšlí. I teď váží, co říct a co si nechat pro sebe. Je to rodina zvláštního ražení.)*

Gottwald: Jestli si Stalin doopravdy myslí, že Slánský dělá svou práci špatně...

Čepička: Já ti to teda povím. Nakonec, když jsme domluvili, vzal si mě Stalin úplně bokem. Nikdo u toho nebyl. Podíval se mně zhluboka do očí a povídá: Vyříd' v Praze...

Gottwald: V Praze? To jako mně?

Čepička ho přerušuje pohybem ruky.

Čepička: Vyříd' v Praze, že Slánský nedělá jen chyby. Je to nepřítel.

Gottwald: Nepřítel? To řekl Stalin?

Čepička: Bude to on. Slánský je hlava spiknutí.

Gottwald: Přece by nezatkli generálního tajemníka. Tím by zkompromitovali celou stranu. Lidi by si řekli, že strana, co měla v čele zrádce, bude shnilá celá.

Čepička: Lidi si řeknou, co řekneme my. A z toho prvního tajemníka může bejt druhej a pak třetí tajemník. Nebo nakonec vůbec žádněj tajemník...

Vstane a odejde. Nechá tam tchána samotného s jeho pitím.

Obraz 8, 31. červenec 1951, den. Na ÚV KSČ se slaví Slánského padesátiny

Do sálu, kde se mají předávat dary a proběhnout program, se přiblížíme jízdou z kuloáru. Jakýsi stranický hvězdopavec, kde se vzal tu se vzal, tady baví společnost rozbořem oslavencova horoskopu. A všichni ti vědečtí ateisté mu pozorně poslouchají. Astrologova slova podbarvují celý obraz a vynoří se všude, kde se to hodí (všude ho máme v patách).

Hvězdopavec: Lidé narození ve znamení Lva se vyznačují obzvlášť silnou dravostí a odvahou. Jsou tvořiví ve vytváření plánů. Nekompromisní vůči nepřítelům, velkorysí vůči poraženým. Vždy uvažují v nejširších souvislostech. Milují přepych a moc a jsou ve svém živlu, když je mohou dát najevo. Rádi staví na odiv svoje postavení. Touží po uznání druhých, zároveň však stojí nohama pevně na zemi.

Jsou zvyklí spoléhat se na přesný rozum a vynikající paměť. Jsou sebevědomí a ctižádostiví, v každé společnosti směřují intuitivně k vrcholu. Jen s největšími obtížemi jsou schopni podřizovat se druhým. Jsou vášniví milovníci, štedří a pozorní. Dost často žárlí. Pro svůj organizační talent a schopnost získat si autoritu bývají respektovanými vedoucími pracovníky. Je pro ně přirozené stoupat ve funkcích stále výš. A ani v těch nejobtížnějších situacích neztrácejí hlavu. Vyznačují se pevným zdravím, chronická onemocnění se jim většinou vyhýbají. Jejich citlivými orgány jsou zrak, páteř a srdce. Především ve vyšším věku jsou citliví na onemocnění srdce a problémy související s krevním oběhem.

To hlavní se však děje v sále. Dirigent teď mávl taktovkou a orchestr se dává do díla: je to Zazdravnaja od Dunajevského. Tenorista nasazuje nasládlým hlasem, dvě sboristky se kývou do rytmu. A v té chvíli se rozhrne plenta a spatříme velký Slánského portrét namalovaný temperou a sahající až ke stropu, ruský pestrobarevný. Nastoupený špalír pionýrů salutuje, ke stropu vylétly holubice. Velká padesátka a nápís „Ať žije ústřední tajemník ÚV KSČ s. Rudolf Slánský“. Otvírají se dveře s gratulanty. Oslavenec má radost. Hudba hraje, zpěvák zpívá, hvězdopravec drmolí a my vidíme frontu lidí, v které nechybějí oba estébaci, které známe jako snajpy z Hradu. Stoly přetéka jídlom. Zatímco tu jedni předávají dary, druzí se mezi sebou baví, z jejich hovoru však zachycujeme jenom bezvýznamné útržky. Celé to vypadá jako oslava někde v Ufě nebo ve Vladivostoku.

Předstupují pionýr a pionýrka, on s úzkými ramínky a kulatou hlavou, ona s mašlí ve vlasech. Recitují v duu.

Pionýr a pionýrka: „Na čelné stěně portrét muže visí, díváš se na něj a víš: každý ho zná. Má smolné vlasy, chlapsky jemné rysy a v očích ohýnek mu plápolá.“ *(Teď se jim recitace trochu rozhodila. Zbytek už není recitován v unisonu, ale v čím dál větším zmatku, až nakonec trémou zrudlé děti urychleně vypadnou.)* „Ten úsměv jistoty – Leninův, dělné třídy, buržuům vhnání do žil mráz i žár, úsměv, jenž vykvet z hořkých polí bídy, dnes jako vlajku zvedám na stožár.“

Rychle vypadnout. Orchestr hned nasazuje další kousek a pionýrský sbor teď zapěje další kus: Svajtoje Leninskoje znamja. Slavnost graduje: vcházejí vedoucí soudruzi s otevřenou náručí, aby Slánskému blahopřáli. Ač na veřejnosti, mohou mluvit jako v soukromí, hudební kulisa je chrání.

Kopecký *(jeho stylem halamy)*: Tak tě Rudyne vítám mezi nás dědky!

Slánský *(trochu mimo z toho všeho)*: Díky, díky...

Kopecký: A dárek, co ti dám, sis dal sám! Tak! *(Jindy si dává mnohem víc záležet. Dnes to tady odflákl.)*

Slánský rozbaluje balíček: dva svazky jeho vlastních statí Za vítězství socialismu. To je překvapení!

Kopecký: A do další desítky ti dávám za stranickej úkol napsat dvě další! *(Jde, dál už ho nic blbého nenapadá.)*

Zápotocký stiskne ruku a předá škatuli, za ním Široký.

Čepička: Soudruhu Slánský, mnoga ljeta, mnoga ljeta!

(Jeho krabice převázaná rudou mašlí je větší a na první pohled těžká, přivezli ji na vozíku. Co to bude? Hledme, půl metru vysoká bronzová plastika Bratrství, vytvořená sochařem Pokorným.)

(Skoro je nám tam toho Slánského líto, mezi těmi všemi umělými lidmi. Koneckonců má narozeniny.)

(Teď zazní fanfára, přichází prezident.)

Gottwald *(s otevřenou náručí)*: Rudo!

Slánský: Klémo!

Gottwald *(škádlivě, ale taky jaksí namáhavě)*: Že neuhodneš, co pro tebe mám?

Slánský: Dám se poddat, soudruhu prezidente.

(Všichni to dneska na sebe hrají.)

Gottwald *(dělá, že hledá po kapsách a nemůže najít; lidi se uchechtávají, ale vlastně to spíš vypadá jako Slánského ponížení)*: Kam jsem to sakra... Jo, tady.

(Krabíčka a v ní Řád socialismu. No to je bomba. Oslavenec je dekorován, není to nic moc.)

(Nějak ty narozeniny ne a chytit správný dech. Teď dokonce Slánský zůstal sám. Dělá, že mu nevadí, že mu nikdo nepřeje a nemluví s ním. Naštěstí ho vysvobozuje prezident – je to jasné, starý kamarád se nezapře.)

Gottwald *(vážně)*: Přijď za mnou zítra na Hrad, Rudo. V osm. *(A když si uvědomí, že je pozorován, tak spolu s ostatními soudruhy nakonec zazpívá Slánskému Živijó. Necháme je tam v tom kruhu, který okolo něj vytvořili. Vypadá to jako obklíčení.)*

Obraz 9, 1. srpen 1951, den. Schůzka Gottwalda a Slánského u prezidenta na Hradě.

Stejně základní aranžmá Gottwaldovy pracovny jako před rokem, ale někdejší rozvernost je pryč. Přibyl další a ještě větší obraz Stalina, dívá se výstražně a přísně.

I ti dva jsou dnes v úplně jiném rozpoložení. Dnes je to návštěvník, který si prohlíží nějaké fotografie. Ani při tom nehlesne. Prezident ho zkoumavě pozoruje. Ticho je až tíživé, nakonec je Slánský přece jen protrhne.

Slánský *(odhodí fotografie)*: To z něho udělali za jak dlouho?

Gottwald: Za tři neděle.

Slánský *(zdrčený)*: Proč?

Gottwald *(tvrdě, našel se ve své nové roli)*: Zadání znáš. Udělat z něj kravský hovno.

Slánský: Ale proč ze Šlinga?

Gottwald: Není tam jenom Šling. Mají Karla Švába. Reicina. Clementise. Závodskýho. Na Slovensku sedí Husák, Holdoš, Novomeský.

Slánský: Co Frejka? Ten dělal tady u tebe, ne?

Gottwald: I Frejku mně vzali. Je tam přes padesát lidí. Všecko členů strany.

Slánský: Vymklo se to. Je to stát ve státě.

Gottwald: Hledají československýho Rajka. A chtěj velkej proces. Na konci nejmíň tři špagáty jak v Maďarsku.

Slánský: Bojíš se?

Gottwald: Čeho?

Slánský: Toho, jak to dopadne.

Gottwald: Dopadne to dobře.

Slánský: Říkáš mi všechno? Jako dřív?

Gottwald: Samozřejmě.

Slánský: Určitě?

Gottwald. Ty mi nevěříš?

Slánský: Děláme furt všechno spolu, je to tak? Jsme dvojka?

Gottwald: Jistě.

Slánský: Nevedou na mě výslechy, že ne? *(Bezděčně udělá pohyb k hromádám papírů na Gottwaldově stole. Jsou to výslechové protokoly? Dřív tam ty papíry nebývaly.)*

Gottwald: Hochu, na to já jsem trochu malej pán, nemyslíš?

Slánský: Kdo to řídí?

Gottwald: Nevím. Strana. Stalin. Poradci...

Slánský: Máš na ně vliv?

Gottwald *(rád by si postěžoval, ale nedůvěřuje mu)*: Věřím jim.

Slánský: Kdybys jim poručil, museli by poslechnout.

Gottwald: Ale komu mám poručit a co? Nezavírejte tady toho? Jak mám vědět, že to není špión a že místo něj nezavrou mě?

Slánský: Ty se bojíš.

Gottwaldův výraz říká: No comment.

Gottwald: Vždycky když zavřou někoho, koho jsem znal, tak jsem z toho hotovej. No a co s tím? Patřil za katr nebo nepatřil? Víím já?

Slánský: Je to jak ve Francii za Robespiera. Člověk neví dne ani hodiny.

Gottwald: Jenže to protistátní centrum tady někde je. Sám s to řek jako první. A měls pravdu.

Slánský: A kde teda? A kdy už to skončí?

Gottwald: A kam Rudo spěcháš. Tady to nejde tak rychle jak ve Svazu, kde Stalin udělá fiky fik. Tady jsme furt všichni načuchlí první republikou. Shnili jsme tenkrát v tom parlamentu. Ztratili jsme revoluční instinkty. A teď se je konečně znova učíme. Nebýt sentimentální, když je třeba zlikvidovat. O to jde.

Slánský: Stalin to tak chce.

Gottwald: Jasně.

Slánský: Jak to teda skončí? Koho ještě zavřou? Tebe nebo mě?

Gottwald na něho dlouze hledí, tohle mu přece nestojí za odpověď.

Gottwald: Ptej se, co by se stalo, kdyby nezavřeli nikoho.

Slánský: Co by? Snad třetí světová?

Gottwald: Stalin to říká jasně: Kdo odmítá nalézt nepřítele, je sám nepřítelem. V čem by pak byl rozdíl mezi námi a Titovou Jugoslávií, která zradila celý socialistický tábor?

Slánský: Včera večer se mě Josefka zeptala: Rudo, nemáš pocit, že už se to blíží k tobě?

Gottwald: A co? Máš?

Slánský: Mám ten pocit od roku čtyřicet pět.

Gottwald (*zakření se*): Cos jí na to řekl?

Slánský: Že jako poctivej komunista, kterej dělal straně vždycky jen dobře, se nemám čeho bát. Ledaže by mně někdo chtěl připsat vinu za chyby ostatních, ale tomu se ubráním.

Gottwald se kření a přikyvuje.

Slánský: Hele, Klémo?

Gottwald: No?

Slánský: Proč sis mě dnes vlastně pozval?

Gottwald váhá. Je to člověk, který se všude bojí odposlechů, i tady. Potom si Slánského přitáhne za klopy k obličejí. Šeptá mu z nejtěsnější blízkosti.

Gottwald: Nesor je, Rudo. Nesor je.

Slánský: Co?

Gottwald: Sebekritiku udělej. Velkou. A vypadni někam. Vypadni a ztrať se.

Slánský nerozumí. Oba mluví přiškrceně.

Gottwald: Jako žid to chápeš. Ne?

Slánský: Já nejsem žid.

Gottwald: A co seš?

Slánský: Čechoslovák. Komunista!

Gottwald netrpělivě zamrká: říkáš blbosti.

Gottwald: Jseš náš? Nebo jejich?

Slánský: Čí?

Gottwald: Jako žid jseš náš, nebo jejich? Cizej?

Slánský: Jakej cizej?

Vyprostí se z Gottwaldova sevření.

Gottwald: Vy jste vždycky byli jiní než my.

Slánský: Mluvíš jako Němci.

Gottwald (*nenáštval se, chce říct, co má na srdci*): Ty vždycky budeš jinde. Nejde s tím nic dělat.

Slánský: Kvůli tomu poslal Hitler miliony našich lidí do plynu.

Gottwald: Vidíš, říkáš „našich lidí“. A kdo jsou ti tví lidi? To není strana.

Slánský: Klémo, ty jseš protižidovskej?

Gottwald: Já jsem proti tomu, proti čemu je strana.

Slánský: Odkdy je strana proti židům?

Gottwald: Tak já myslím že od chvíle, kdy vznikl Izrael jako stát kapitalistickéj.

Slánský se šokovaně zvedne, upravuje si oblečení. Tohle nečekal. Ale prezident si evidentně řekl své. Teď už si dokonce Slánského vůbec nevšimá, čumí do papírů a dělá, že ho nevidí. Co dělat: posbírat saky paky a vypadnout.

Slánský (*na odchodu*): Čest Klémo.

Gottwald (*zvedne ruku, ale od papírů nevzhledne*): Čest, čest.

Obraz 10, 6. září 1951, den, Pražský hrad. Zasedá ústřední výbor strany. A Slánský podává sebekritiku

Pro náš film stačí, když to pojmem ne jako masové shromáždění celého ÚV, ale jako zasedání politického sekretariátu ÚV: Gottwald, Zápotocký, Široký, Slánský, Dolanský, Bacílek, Čepička.

Slánský: Dále přiznávám sebekriticky, že jsem v čele strany zpohodlněl a zpychl nad našimi budovatelskými úspěchy. Neviděl jsem své slabiny a svou zaslepeností jsem usnadnil práci našim nepřátelům. Stále jasněji se ukazuje, o jaké strašné úklady proti naší republice šlo. Tím tíživější je má vina.

Dřív se po jeho projevech tleskalo. Tohle není ten případ. Pokud si kající myslel, že to bude rutina, jak stranické sebekritiky v minulosti bývaly, tak se zde zmýlil.

Kopecký: Tomu říkáš sebekritika? Tohle žádná sebekritika není.

Slánský mlčí. Nechce dráždit.

Kopecký: Neřekl tam nic špatného o Šlingovi ani o těch druhých. O svejch lidech. Anis neřek, že je nenávidíš.

Slánský: Nenávidím je.

Kopecký: Tos řekl až teď, po mně.

Slánský: A co.

Kopecký: Ty za ně všecy odpovídáš. Tys je vyzvedl. Chlapa, o kterým teď víme, že chtěl odstranit vedení, udělat z Máni Švermový svou první tajemnici a zapojit republiku do protisovětského tábora. Kurva, Šling!

Obrací se k ostatním přítomným, ale ve skutečnosti chce zasáhnout především Slánského.

Kopecký: Kos-mo-po-li-ta jak poleno, vidíš jeho rypák a všecko je ti jasný. Víte, do který baby on dělal před válkou, náš dobrej soudruh Šling?

Koukají. Ten Vašek umí zaujmout.

Kopecký: Do starý od uhlobarona Petschka! (*ksichtí se*) „Kolik tak asi budou v příští saisoně dělat ceny briket, milostivá?“ „A kolik byste jich potřeboval k vám domů šoupnout?“ „Já ti ho tam šoupnu, Sára, že se z toho posereš!“

Smějí se; to se povedlo.

Kopecký: Soudruh, co šoustá nejdřív uhlobaronici a potom ohne Máňu. Jestli to Šverma vidí, tak se obrací v hrobě!

Gottwald (*moudře státnicky*): Máňu nech Vašku bejt. Teď je teď za katrem spolu se Šlingem a je ráda, že je ráda.

Podívá se zhnuseně na Slánského; ten ani nehlesne.

Kopecký: Šling, furt Šling! To bylo tak chytrý, že se usadil zrovna v Brně! V Praze by na něho bylo vidět, v Praze by Klémově (*podívá se na něj*) pozornosti neutek. Kterejpak americkéj špión to asi Šlingovi poradil?

(Dívá se na Slánského, jako kdyby právě od něj očekával odpověď. Protože Slánský nereaguje, Kopecký se dostává do varu.)

Kopecký: Víte, co teď na Šlinga prasklo? Zavraždil svou vlastní matku, aby ji nemusel živit.

Slánský nic.

Kopecký: Klubko zmijí. Izraelští filišťínové. Banda! Jenda velká sionistická a titoistická banda.

Gottwald (*jako by toho začínal mít přece jen trochu dost*): Vašku, klid. Rudo, chceš mu na to něco říct?

Slánský jenom udělá zamítavý pohyb; jako by nebyl schopen promluvit.

Gottwald: Tak to je všechno. Různé?

Zápotocký: Soudruhu Gottwalde, v jakém stavu je v současnosti vyšetřování spikleneckého centra ve straně?

Gottwald (*nemá chuť to rozebírat*): Nic nového. Platí, že cílem skupiny bylo zlikvidovat mě, soudruhy Slánského a Zápotockého a možná i některé další.

Zápotocký: A kdo...

Gottwald dá pohybem ruky najevo, že debata končí. Chlapi se zvedají, někteří se ještě chvílku baví, Kopecký jistě vykládá vtíp, kdosi si zapaluje cigaretu. Slánský přistupuje ke Gottwaldovi.

Slánský (*bezbarvě*): Co tomu říkáš.

Gottwald: Čemu jako.

Slánský: On mě tady uráží normálně. Před váma všema. Nadává mi, že jsem žid.

Gottwald (*bezmyšlenkovitě*): A nejseš snad?

Když Slánský odejde, protože co by taky dělal, ostatní se uvolní, jako by na to čekali.

Gottwald (*Kopeckému, důvěrně a zároveň s úsměvem*): Dnes přišly poslední svodky na Šlinga. Víš, z čeho ten se tam nejvíc zesral? Když mu vyšetřovatel u výslechu řek, že je gestapák.

Kopecký (*s úsměvem*): Šlingovi? Dyť byl celou válku venku.

Gottwald: Právě. Prej se jim tam potom rozbečel.

Kopecký (zálibně): Gestapák! To je dobrý. (Musí si to pamatovat.)

Obraz 11, říjen 1952, indiferentní denní, nebo spíš noční doba. Kobka kolodějského zámku, kde probíhá „vyšetřování“

Jsme v podzemní cele. Výjev jak z pekla. Dva vyšetřovatelé tam „roztácejí“ anonymního vězně pověšeného za ruce ke stropu, s roubíkem v ústech. Je to čiré násilí. Surové údery prokládané indiferentní konverzací. Chvillemi zaslechneme, že něco podobného patrně probíhá i v ostatních celách.

V záblescích světla se může ukázat, že jsou to ti dva, kdo před rokem mířili na Gottwalda z pušek, ale tohle odhalení není tím hlavním.

První: Bude to dobrý. Mysli na svou starou.

Druhý: Na děcka myslí. Táto, táto!

První: Oni na tebe taky myslej.

Druhý: Tvou starou jsem dneska viděl.

První: Řekni mu to.

Druhý: Píchal jsem ji. Píchal jsem ji, kam jsem chtěl. Do prdele a do tlamy.

První: Nebreč. Jí se to líbilo.

Oběť s roubíkem se zasmívá, chce něco říct.

Druhý: Drž hubu. Nikdo se tě na nic neptá.

První: Ty bys chtěl něco povědět, vid'. Nemusíš. Mě to baví.

Druhý: Nejdřív tě rozmašírujem. A pak si tě na chlebě sežerem.

A bijou a bijou a bijou.

První: Bude to dobrý. Bude to dobrý. Bude to dobrý.

Obraz 12, 11. listopadu 1951, večer. U Gottwalda na Hradě. Mikojan přivezl od Stalina dopis s rozhodnutím: zatkněte Slánského

Na stole zbytky bohaté tabule, ale pánové, jak vidět, se dali do hovoru dřív, než to jiní stačili odnést. Mezi rybími a jinými kostmi hovoří tři muži: dva už známe, třetí je rozložitý Rus ve výstavné, byť zároveň indiferentní politické uniformě.

Čepička (*zatímco zbylí dva plkají, vstává*): Půjdu.

Gottwald: Zůstaň, Aljošo. Soudruh Mikojan před tebou určitě nemá tajnosti.

Není rafinovaný, spíš se Mikojana bojí.

Slánský se podívá na Mikojana, ten pokrčí rameny.

Udělej si pohodlí. Nalijou si. Zdvornosti, žádné důvěrnosti. Vážná chvíle.

Mikojan: Sdělil jsem soudruhu Stalinovi vaše stanovisko k zatčení Slánského.

Gottwald: A jak odpovídá soudruh Stalin?

Mikojan: Jeho stanovisko je odmítavé. Soudruh Stalin na Slánského zatčení trvá.

Gottwald: Trvá? Byl přece proti.

Mikojan: Změnil názor.

Gottwald: Důvod?

Mikojan: Soudruh Stalin vám připomíná, že hrozí, že Slánský uprchne za hranice. A kdo z vás si za to, když se to stane, vezme politickou odpovědnost?

Gottwald s Čepičkou na sebe kouknou. Tak tihle dva to určitě nebudou.

Gottwald: Věřím, že soudruh Stalin má pro zatčení Slánského vážné důvody. My však tyto důvody neznáme.

Mikojan: Divím se, že tak mluvíš, soudruhu Gottwalde. Z Moskvy je do Prahy daleko. A přesto tam vidíme situaci ostřeji a správněji než u vás.

Gottwald: Proč si myslíte, že je to Slánský?

Mikojan: Vzpomeneš si, soudruhu Gottwalde, že už v roce 1936 Kominternu kritizovala Slánského za oportunistickou politiku, kterou tenkrát dělal v Praze. Tehdy jste ho dokonce na určitou dobu vyloučili z vedení. Dostal se zpátky pouze na tvůj zákrok.

Hledí mu „bolševicky pevně“ do očí. Gottwald uhne.

Mikojan: Když po Mnichovu Slánský přijel do Moskvy, nechtěly mu naše úřady dát povolení k pobytu. Získal je opět, až když ses ty za něj přimluvil.

Gottwald pohlédne na Čepičku: Ten mu očima naznačí: Jo, jo.

Mikojan: Za války v Moskvě měl Slánský časté spory se soudruhy věrnými stalinské linii, nejčastěji se soudruhem Kopeckým. Byls to ty, soudruhu Gottwalde, kdo se za Slánského přimlouval, abychom v něm přestali vidět nepřítele. Ve stejné době, kdy my jsme ve Slánského důvěru ztráceli, stával se tvým nejbližším spolupracovníkem.

Gottwald: Ale vy jste proti němu měli každou chvíli něco jiného. Nejdřív jste tvrdili, že je trockista, pak titoista, a nakonec že je sionistický agent.

Mikojan: A nenapadlo tě, že je tím vším dohromady?

Gottwald: Víím, že ani soudruh Stalin si jeho vinou nebyl úplně jist. Slánský dělal chyby, to určitě, ale proto jsme ho odvolali z funkce generálního tajemníka strany.

Mikojan (*trochu netrpělivě*): Nyní tedy Stalin radí zatknout.

Gottwald: Co když nezatkneš?

Mikojan: Jak ti říkám, soudruhu. Pak musíš zvážít, jestli za to neseš odpovědnost.

Čepička: Já teda Slánského nemusím už dávno.

Gottwald: Nemuset a zavřít jsou dvě různé věci. Navíc, pokud ho zavřeme, budeme ho taky muset odsoudit. A já Rudu nechci vidět viset na špagátě.

Mikojan: Soudruhu Gottwalde, vzpomeneš si, kdys byl naposledy u nás v Moskvě?

Gottwald: Nevím. Loni anebo předloni asi.

Mikojan: Vyhýbáš se nám?

Gottwald: Co?

Mikojan: Posíláš vždy za sebe soudruha Čepičku.

Gottwald: Je to člen nejužšího vedení. Má moji důvěru.

Mikojan: Je to pro tebe hlavně člen strany, nebo manžel tvé dcery?

Gottwald: Člen strany, pochopitelně.

Mikojan: Soudruhu Gottwalde, já ti dám něco přečíst.

Dá mu papír.

Mikojan: Čti. Nahlas.

Gottwald (*čte*): „Srovnáváme, jaký způsob života vedou sovětské představitelky a jejich rodiny a jaký vedou českoslovenští. A docházíme k závěru, že českoslovenští představitelky uvázli v maloburžoazních zvycích... a nejsou příkladem pro lid... Zde máme na mysli zejména ženy Gottwalda a Čepičky...“

Čepička: Která svině.

I Gottwald vypadá rozhořčeně, v tom procovském bytě narvaném stalinsky maloburžoazním inventářem.

Mikojan: Přišlo to od Slánského.

Čepičkův rozhořčený výraz praví: Já jsem to říkal.

Mikojan: Proč jsem se tě na ty tvé cesty do Moskvy ptal, soudruhu Gottwalde. Ptal jsem se proto, abych připomněl, cos kdysi, po návratu, řekl tady v Praze našim nepřátelům, masarykvcům a všem jim podobným. Vzpomínáš si?

Nevzpomíná.

Mikojan: Řekls jim tehdy, soudruhu Gottwalde: My se jezdíme do Moskvy učit, jak vám nepřátelům zakroutit krkem.

Velká chvíle v Gottwaldově životě. Velký vnitřní boj.

Gottwald: Dobře... Soudruh Stalin nám vždycky radil dobře.

Čepička, který mu visí na rtech, horlivě přikývne. Bezděky hýbe rty a „mluví“ spolu s ním.

Gottwald: Ve věci Slánského má Stalin jistě ještě další podklady, které nám ani nejsou známy. Sovětská strana má víc zkušeností než naše a my se od ní máme stále co učit.

Čepička: Pošleme mordpartu.

Mikojan nyní nerozumí.

Gottwald: Tak tomu zde říkáme. Chlapi ho zatknou.

Mikojan: Kdy?

Gottwald: Pokud hrozí nebezpečí, že Slánský nám uteče za hranice, musíme to udělat co nejdřív.

Podívá se na hodinky. Pohledem se dorozumívají s Čepičkou.

Gottwald: Zítřka v noci.

Mikojan: Výborně.

Zvedne se.

Gottwald: Vyřídte to soudruhu Stalinovi. Jakpak se vlastně má?

Mikojan: Je v pořádku.

Gottwald: Posledně na Krymu si stěžoval, že ho pobolívají nohy.

Mikojan: V pořádku. *(Nevede řeči o kravinách.)*

Na odchodu ještě zhltně pár zbytků ze stolu. Je noc. Posel odchází do tmy.

Obraz 13, noc z 23. na 24. listopadu 1951. Zatčení Slánského

Krátká němá scéna pozdě v noci ve vilové čtvrti. Liduprázdno, jenom pár zaparkovaných aut. Hvízd. Všem autům se ve stejnou chvíli rozsvítí světla. Prudce najedou ke vchodu vily v zahradě. Ven vycházejí lidé. Bouchnou dveře, první auto vyráží, pak stejně za ním druhé, třetí, čtvrté, páté. Po chvíli je ulice zas liduprázdná. Zašteká pes.

Obraz 14, ráno 24. listopadu 1951. Politický sekretariát ÚV KSČ („šestka“) jedná o Slánského zatčení

Před chvílí se to dozvěděli, ještě je na nich vidět vzrušení. Ale i uklidnění: konečně je po všem. Dnes to skončilo. A oni jsou naživu.

Zápotocký: Večer ještě seděl u nás. Povídali jsme. Ukazoval jsme mu figurky z chleba, co mám z koncentráku. Kdybych věděl...

Kopecký: Je jisté, že on byl hlavou spiknutí?

Gottwald (*přikývne*): Mělo to být druhé mocenské centrum v naší straně.

Novotný: Doznal se?

Gottwald: Dozná.

Bacílek: Chápete to, ještě před pár dnama zde mezi náma seděl.

Gottwald: Vyšetřování je na začátku, celá pravda teprve vychází najevo. Soudruzi, nevěřili byste. Čemu já sám bych nikdy v životě nevěřil a čeho bych se nenadál, právě to se mi a nám všem, celé naší straně stalo. Skutečnost předčila očekávání.

Dolanský: Vzpomínáte, jak bránil sovětským poradcům v práci v naší bezpečnosti? Třikrát ho žádali, aby směli přijít na pomoc: poprvé v pětačtyřicátém, pak hned po únoru. A potřetí po zatčení Rajka. Nebýt tady soudruha Gottwalda, který zjednal jasno, byl by jim snad bránil dodnes!

Gottwald: Ale ani pak se nevzdal. Jeden z jeho lidí, Šváb, jednou přinesl seznam funkcí, ke kterým budou poradci přidělení. A bylo vidět, že v něm Slánský polovinu jmen seškrтал.

Kopecký: Proč jste nám o tom neřekli dřív?

Gottwald: Nevěděli jsme, co víme teď.

Široký: Paně bože. Ako my zme sa báli! Trasli zme sa pred ním. A vidíte: kdě je dněs on, a kdě zme my!

Novotný: Probouzet strach, to bylo jeho. Vzpomínáte, jak to dělal? Vždycky něco nakousnul a nikdy nedopověděl. Vždycky jenom: „Rozumíš, soudruhu, nač se tě ptám? Už chápeš?“ Člověk se před ním třásl, ani nevěděl proč.

Gottwald: Však už se třást nemusíš.

Čepička: Démon. Byl to démon!

Kopecký: Vy s židáčkem naděláte.

Zápotocký: Že byl žid, mně na něm vadí nejmíň.

Kopecký: Tak to pozor, Tondo. Já nejsem rasista, jako Hitler byl. Ale jsem proti židovskému kosmopolitismu.

Neposlouchají ho, ale vede svou.

Kopecký: Uznávám, že jsou i lidi židovského původu, co s naší zemí a národem srostli. Ale kolik jich prosím vás doopravdy je? A kolik je naopak těch, co našima rodnejma lidma nikdy nebudou?

Chlapi nyní souhlasně mručí.

Kopecký: Žid ve straně je furt žid. I když je členem čtvrt století jako Slánský, nakonec se zjistí, že se držel toho, v čem byl vychovanej: svůj židoburžoazní ideologie.

Gottwald: Však je dnes známé, že všude rozmisťoval židy.

Čepička: Sláva všem sovětským poradcům!

Všichni: Sláva!

Čepička: Přijeli a viděli. A rozkryli to klubko zmijí.

Gottwald: Dělalí jsme chybu, že jsme se to snažili řešit na půdě strany. Taky to byla Slánského vina. Chtěl tak udržet věc pod pokličkou. Jenže Sověti přišli a řekli nám: Zločince nikdy nepřinutíte mluvit pravdu na půdě strany. Jedině na půdě bezpečnosti.

Kopecký: Náš lid už dávno žádal Slánského hlavu.

Zápotocký: A měl pravdu. Lid se nemýlí.

Gottwald: Soudruzi, je tady ještě jedna věc, kterou vám musím říct, i když nerad. Slánský usiloval taky o můj život. Lékaře, které dosadil do mé blízkosti, a kteří konali podle jeho rozkazů, však už naštěstí soudruzi odhalili. Teď mám kolem sebe skupinu lékařů sovětských.

Blahopřejí mu, poplácávají mu, přežils tu hrůzu, náš starý brachu.

Kopecký: Málo chybělo, a Slánský se dostal až k tobě, soudruhu Gottwalde.

Zápotocký: Vsadím se, že je to on, kdo zabil Jana Švermu. Tenkrát za povstání, v zimě čtyřiačtyřicet, v Tatrách. Na Chabenci. Šverma ve vánici už nemohl jít a prosil Slánského, aby mu pomohl. Ten ho však chladnokrevně nechal umřít.

Novotný: To snad není možný?

Gottwald: Jak není možný?

Novotný zmlkne.

Gottwald (*jakoby žertovně: ty ty ty*): Toníku, buď budeš dělat, co ti strana řekne, nebo půjde hlava dolů! A ty už teď víš, že my to dokážeme.

Novotný kývá.

Gottwald: Tak jo. Soudruzi, dávám hlasovat, aby po Slánského odchodu doplnili nejužší vedení soudruzi Kopecký s Novotným.

Všichni jsou pro.

Široký: A co přidě teraz, súdruh Gottwald? Čo budě ďalej zo stranou?

Gottwald: Teďka? Špagáty.

Zápotocký: Kolik jich bude asi?

Gottwald: Nevím. Víc než v Maďarsku. Tak deset, patnáct.

Novotný: Tolik? Proč?

Gottwald (*šaškuje i je netrpělivý*): Pro slepičí kvoč.

Obraz 15, 3. prosinec 1952 časně ráno. Poprava Slánského

Stejně prostředí jako u obrazu 2. A stejná rychlost, s níž to zabíráme.

Esenbáci v uniformách vedou civila. Ne že by nechtěl jít, přesto mu „pomáhají“. Záblesky světél, klapot mužských podpatků.

Je to Slánský. Vypadá zuboženě a je mimo sebe. I takhle smrt je rozcuchaná, zanedbaná, špinavá.

Scéna, která se před námi otevřela, je stejná. I všichni zúčastnění jsou stejní: kat, lékař, i hrstka diváků. Je to jak dějá vu. Brebentí se podobně jako kdysi.

Ženský hlas: Rudo?

Vzhlédl a zaclonil si oči, ale v tom světle nikoho nepoznává. Je to kruté: člověk zemře, a nedozví se ani, kdo naposled vyvolal jeho jméno.

Popadli ho a rychtují pod šibenici. Na háku je dneska uvázaná oprátka, mělo by to jít rychle.

Zvuky přihlížejících jsou stejné jako předtím.

Oprátka jde přes krk. Přitáhnout. Zkontrolovat, jestli jsou ruce za zády svázané pevně. Jsou. Přistupuje muž v obleku.

Muž: Chcete něco říct?

Slánský: Nechci. Mám, co jsem si zasloužil.

Zanecháváme ho tam, na scéně, a prostřihneme na druhou stranu, do tváří diváků. Už. Jde to rychle. Zas se tváří, jak kdyby seděli u zubaře.

Jeho už neuvidíme. Stejně už je bůhví kde.

Obraz 16, epilog (po závěrečných titulcích). Prosinec 1952. Gottwald ve své pracovně na Hradě

Odulý dědek sedí u psacího stolu s rozsvícenou lampou. Studuje papíry jako každý den. Teď mu málem únavou spadla hlava. V poslední chvíli se zachytil stolní desky, aby neupadl. Ale pozor, něco tam našel.

Vytahuje to ven. Je to malé divné bílé nic a čouhá z toho drát. Odposlech.

Prohlíží si to, pomalu. V poslední době mu jde všechno pomalu.

Gottwald: Marto?

Je tam s ním, ona jediná, koho teď má. Vchází. Vypadá jako on, je plná vody.

Mlčky jí to ukáže.

Marta: Co to máš?

Gottwald: To, co myslíš.

Marta (*zachvěje se*): Klémo... Panebože, kdo?

Jsou teď sami dva na celém tom širém světě. Obejmou se jako dvojice ze Švabinského Splynutí duší, až na to, že oba dohromady váží tři metráky. A Marta brečí.

Jsou hnusní, ale vzbuzují taky lítost. Ecce homo.

Utěšuje ji a hladí její špeky. Neboj se, dobře to dopadne.